

NIEUWE NAAMLIJST ACULEATA VOOR ORDE

Jeroen de Rond

Het computerprogramma ORDE, de inventarisatiedatabase voor leden van de NEV, is sinds de voorlaatste versie uit 1995 door Oscar Vorst en Jeroen Fokker grondig gereviseerd. De slimme manier waarop het programma het invoeren van waarnemingen vergemakkelijkt is ongewijzigd gebleven. Naast de invoerregel bevindt zich een venster dat de zgn. catalogus van de Nederlandse soorten toont. In dit venster wordt na iedere ingetypte letter bliksemsnel een lijst opgebouwd van alle namen waarin de ingevoerde lettercombinatie voorkomt. Een simpele spatie sluit het selecteren van genera af en verlegt het zoeken naar soorten die vallen onder de overgebleven genera. Na ongeveer 5 of 6 letters is de lijst van duizenden soorten en synoniemen meestal al tot enkele regels teruggebracht. Synoniemen worden na bevestiging met een return automatisch vertaald naar de geldige soort. Nieuwe gebruikers zullen er misschien even aan moeten wennen dat ORDE geen onderscheid maakt tussen ondersoorten, varianten of aberraties.

Vindplaatsgegevens worden in een database opgeslagen en bij invoeren van series naar believen toegevoegd aan elke vondst. Tijdens het invoeren van de vindplaatsgegevens wordt men langs een aantal opties geleid, die later hun dienst bewijzen in statistieken van diverse landschapstypen die bij elke soort kunnen worden gedestilleerd uit de collectie. Na het invoeren van gegevens kan het bestand op verschillende manieren grafisch worden weergegeven tegen de achtergrond van biotoop, geografie, seizoensindeling, collectie etc. Utdraaien en exporteren van overzichten, etiketten en verspreidingskaartjes is overigens ook geen probleem. De import- en exportmogelijkheden van andere bestandsformaten zijn aanzienlijk uitgebreid en het is zelfs mogelijk foto's te tonen bij de vindplaats.

In de tussenliggende periode heeft ook de standaard soortenlijst voor de Aculeaten enige wijzigingen ondergaan. Met medewerking van Theo Peeters en Peter Boer zijn respectievelijk de Chrysididae en Formicidae uitgebreid met een flink aantal Midden-Europese en geïmporteerde soorten, zodat de kans op problemen bij het invoeren van nieuwe soorten voor Nederland aanzienlijk gereduceerd wordt. De reikwijdte van de overige groepen zal in de nabije toekomst ook tot ver voorbij de grenzen gaan strekken, maar voorlopig zijn in elk geval alle in Nederland waargenomen soorten opgenomen. Voor zover bekend zijn ook de meest recente taxonomische wijzigingen uit de literatuur in de lijst verwerkt.

Bij voorkeur wordt de alfabetische volgorde, zoals die nu in Pompilidae, Sphecidae en Apidae nog nadrukkelijk aanwezig is, gewijzigd in een taxonomische. Waar mogelijk zijn de soorten van Bethyridae, Chrysididae, Dryinidae en Formicidae nu al gerangschikt naar subfamilie, tribus, subgenus en soortgroep. Deze hiërarchische benamingen zijn helaas niet in het soortcatalogusvenster te zien, maar de systematische volgorde blijft wel volledig gehandhaafd. In de gecodeerde ANSII tekstlijst, die met een normale tekstverwerker uit het directory "CATALOGI" gehaald kan worden, zijn de betreffende namen wél aanwezig.

Synoniemen vormen gewoonlijk een lastige materie, en gelukkig komen we daar tijdens het invoeren niet te veel mee in aanraking. Helaas zijn er enkele situaties waarin het moeilijk is om hieraan te ontkomen: In de voorgaande soortenlijst werden nogal wat soorten als synoniem samengevoegd met de op dat moment geldige soort. Hiermee ging dan ook gelijk de mogelijkheid tot herroepen van de soortstatus verloren bij gewijzigde inzichten in de literatuur. Om deze

situatie het hoofd te bieden zijn bij de huidige lijst een aantal goed te onderscheiden oudere soorten als variant teruggekeerd. Helaas dienen reeds ingevoerde bestanden dus na conversie handmatig te worden gecorrigeerd. Gecomplieerder wordt het wanneer namen van de ene soort naar de andere verhuizen. Ten eerste is het van groot belang om na te gaan met welk werk de dieren gedetermineerd zijn. In het venster voor taxon-info kan men nu zien naar welke determinatiewerken wordt verwezen.

In de nieuwe soortenlijst is slechts sprake van twee serieuze probleemgevallen. In het ene geval betreft het een wederzijdse uitwisseling van soortnamen, in het andere verschuift een naam van soort naar soort. In beide gevallen dienen alle records waarin deze namen voorkomen opgevraagd worden na converteren en stuk voor stuk gecontroleerd. De namen van de goudwespen *Elampus panzeri* (Fabricius) en *Elampus constrictus* Förster zoals gedetermineerd met Linsenmaier (1959) zouden volgens Móczár (1964) onderling verwisseld moeten worden. De Halictinae *Dufourea minuta* Lepeletier, zoals in Schmiedeknecht (1930) omschreven, dient volgens Baker (1994) *Dufourea halictula* (Nylander) te heten. De naam *minuta* wordt nu echter toegeschreven aan een soort die in de tabel van Ebmer (1984) op *Dufourea vulgaris* (Schenck) uitkwam. Om foutieve conversie of gedachtenloos invoeren te voorkomen is besloten om de namen *panzeri* en *minuta* direct door het programma te laten vertalen in c.f. *panzeri* en c.f. *minuta*. Deze tijdelijke namen zullen als vangnet fungeren. De vangsten met deze namen kunnen op eenvoudige wijze worden veranderd in bijvoorbeeld *panzeri sensu móczár* of *minuta sensu baker*.

Alle andere namen zijn grondig getest op correcte conversie van de oude naar de nieuwe lijst; hetgeen zo goed als vanzelf gaat door een ORDE 3.0-bestand eenvoudig te openen in ORDE 4.0. Omzetten in ORDE-exportformaat is niet meer nodig. Vangstgegevens in ORDE-formaat worden overigens ook door EIS Nederland geaccepteerd, dus met oog op de uitgestelde datum voor de officiële bijenatlas is het aan te bevelen om ORDE eens uit te proberen. Uit eigen ondervinding kan ik stellen dat het programma nog altijd onder Windows 3.1 draait, en zelfs met behulp van een PC emulator (SoftWindows 3.0) op de Macintosh goed werkt. Naast de beperkte snelheid van Windows 3.x op een 386/486 machine is voor sommigen ook het maximum van 8000 vindplaats-inventarisaties een nadeel. In een volledige 32-bits omgeving als Windows 98 is hiervan een viervoud te behalen.

Hopelijk is deze verbeterde ORDE een reden om de vertrouwde kaartenbak eens in de kast te zetten en een begin te maken met het digitaliseren van de eigen collectie.